

PAN NAKLADATEL

Lásky
Boženy Němcové

Martina Bittnerová

Lásky Boženy Němcové

Pan Nakladatel, 2015

© Martina Bittnerová

ISBN 978-80-87947-06-7

Obsah

Předmluva	... 7
Máchův obdivovatel Václav Bolemír Nebeský	... 11
Moravský gymnasta Jan Evangelista Helcelet	... 49
Hvězda medicíny Vilém Dušan Lambl	... 91
Případ březnického krasavce Hanuš Jurenka	... 137
Odcházení Boženy Němcové	... 173
Seznam osobností	... 179
Prameny	... 186
Archivy	... 190

Předmluva

Božena Němcová je pro mě symbolem ženství, zranitelného a zraněného, pravdivého ve svých citech a dobrého ve svém srdci. Její osud nelze považovat za jednoduchý ani černobílý, což se zračí v jejím díle a ve vztahu k mužům.

Knihu, již držíte v ruce, přijměte jako můj osobní pohled na osud této ženy a životní úděl jejích partnerů. Můžeme si o nich myslet cokoli, ale už to, že dokázali uhranout tak nevšední osobnost, jim dodává punc výjimečnosti. Nabízí se samozřejmě zamyšlení nad tím, jestli si vůbec její lásku a pozornost zasloužili, zda si jí opravdu vážili, těch otázek vyvstává hodně. Každopádně vedle těchto vyvolených existovala opravdu celá řada jinak zajímavých pánů, kteří ale neměli to štěstí, aby získali přízeň paní Boženy. Ostatně toho natrvalo nedosáhl ani její manžel, ačkoliv si ji jako jediný mohl legitimně nárokovat.

O Josefu Němcovi jsem se zmiňovala ve svých předchozích knihách a rovněž on by si zasloužil, aby se na něj přestalo na-

hlížet pouze negativně a jednostranně. V této knize se mu však opět věnuji spíše okrajově, protože o něm existuje celá samostatná kniha. V každém případě je jeho přínos pro duchovní rozvoj Němcové nezpochybnitelný. A měli bychom proto konečně opustit názor, že jen on způsobil veškeré problémy své rodiny. Vždyť mnozí další muži, k nimž Němcová s láskou a nadšením vzhlížela, mu osobnostně nesahali ani po kotníky. Jejich výhoda však spočívala v tom, že si ji neodvedli k oltáři a tím se vyhnuli všednosti, která do každého manželství po čase nemilosrdně vkročí.

Všechny příběhy milostných vztahů Němcové by se daly stručně shrnout do dvou kapitol – nasazení růžových brýlí a jejich ztráta. Naštěstí lidské osudy nebývají tak jednoznačné a díky tomu se mezi zmíněné kapitoly většinou vejde celá řada odboček. Právě ty pak dodávají každému životu osobité kouzlo.

Někdy před rokem mě napadlo, že by stálo za to „odbočky“ v životě Boženy Němcové zpracovat do jedné ucelené knihy. Vedla mě k tomu také skutečnost, že právě v roce 2015 si připomínáme hned dvě významná výročí. 4. února vzpomeneme 195 let od oficiálního roku narození spisovatelky a 12. února 120 let od úmrtí lékaře, vědce a spisovatele Viléma Dušana

Lambla. A moc bych si přála podělit se s vámi u příležitosti těchto výročí se všemi nečekanými objevy, které tvorbu knihy doprovázely.

Martina Bittnerová, 17. prosince 2014

Důležitá poznámka autorky

V současnosti nelze zcela přesně určit délku každého vztahu Němcové, protože se značná část korespondence nedochovala. Ačkoliv jsem vycházela z dostupných materiálů, je nutné brát výsledné časové úseky pouze jako ty nejvíce pravděpodobné. Nepočítala jsem také do nich období, kdy se Němcová s dotyčným teprve seznamovala anebo se naopak stala „pouhou“ přítelkyní, tedy kamarádkou.

Máchiův obdivovatel
Václav Bolemír Nebeský

** 18. 8. 1818 Jestřebice u Kokořína*

† 17. 8. 1882 Praha

Důvěrný vztah s Němcovou: jaro 1843 – podzim 1843

Vídávali ho sedat na skalním výběžku v okolí již zaniklé samoty Nový Dvůr, která patřila ke kokořínskému panství, a kroutili nad ním hlavou. Synek zdejšího šafáře zachmuřeně hledíval do dále a s málokým se zastavil na kus řeči. Ani jeho maminka, Němka, nepatřila k mnohomluvným lidem, to po ní asi zdědil uzavřenou povahu. Ráz poněkud melancholické krajiny, která fascinovala už K. H. Máchu, na něj mocně působil. Jenomže na rozdíl od básníka Máje zůstával Nebeský spíše bázlivým, slabým klučíkem a právě drsnost života ho v mládí hnala ke snění a samotě. Ovšem v jeho případě to mělo kladné výsledky, a proto si manželé Nebeští mohli s pýchou říct – narodil se nám chytrý a nadaný chlapec. Samozřejmě ti, kteří se mu posmívali a poukazovali na jeho citlivou a žensky měkkou národu, ho vnímali jinak, ale nakonec později i oni museli uznat, že ten zakřiknutý chlapec něčeho dosáhl.

Vnuk obyčejného rolníka z Kokořína, jehož maminka češtinu podivně lámala, se pochopitelně dal na studia a dařilo se mu v nich dobře. Nejprve absolvoval, dnešními slovy řečeno, základní vzdělání, kdy docházel na školu v Šemanovicích, pak ve Vidimi a nakonec v České Lípě, aby ve dvanácti letech coby bystrý žák vkročil na půdu litoměřického gymnázia. Zde

ho zaujalo starořecké písemnictví a byl fascinován především Homérem. Četl rovněž se zájmem německé klasiky, a i když češtinu jakž takž ovládal, musel na svůj rodný jazyk zapomenout, neboť „kdo české slovo pronesl, musel úlohu několikrát opsat, ba na místě hanby stát“. Tenkrát tomu ještě nerozuměl, rozhodně se nebouřil, přesto mu hlavou běžela myšlenka, proč je rodný jazyk Čechů zakazován a zatracován. A také on nutně dospěl k otázce, v čem vlastně zaostává za němčinou? Na ni však zřejmě našel uspokojivou odpověď až v Praze, která se stala centrem hnutí národního obrození. Právě sem ho zavála touha po dalším studiu. V osmnácti letech vkročil proto poprvé do matičky stověžaté, již si zamiloval stejně jako jeho pozdější láska, Božena Němcová. Čekala ho však také povinná, ale jak se později ukázalo i plodná léta studií filosofie, kde vynikal hlavně v řecké filologii a dějinách starého věku. Přírodověda, fyzika nebo latinská teologie ho moc nezajímaly. Třebaže mu duch velkoměsta zcela učaroval, patřil k posluchačům pilným a pracovitým.

Univerzitní přednášky přivedly Nebeského k zájmu o filosofický systém Georga Wilhelma Friedricha Hegela, vrcholného představitele německé klasické filosofie, jehož teze se staly

základem životního názoru nejen Nebeského, ale mnoha českých vlastenců, jako byli Jan Helcelet, Ignác Hanuš nebo František Matouš Klácel. Hegel se kromě budování komplexního filosofického systému zabýval i otázkami úlohy umění, procesem umělecké tvorby a charakterem uměleckého díla, které formuloval ve své Estetice. Právě její myšlenky zaujaly osobnosti podílející se na vzniku a rozvoji národní kultury včetně nového českého písemnictví. Hegelův myslitelský záběr nabídl teoretický rámec pro výklad společenských změn v první půli devatenáctého století a jejich příčin. Po krvavé revoluci v roce 1848 docházelo k represím a národ poněkud střízlivěl. A tak se stal návrat k Hegelovi přirozeným následkem prožívané reality, protože právě on řekl velice nemilosrdnou pravdu o svobodě: „Naprostá svoboda nemůže stvořit žádné kladné dílo ani čin. Zůstává jí pouze záporné konání, je to pouhý běs zanikání.“

Hegel však může promlouvat i k dnešnímu člověku, protože zvláště v současné rozjitřené situaci si všichni uvědomujeme, že měl pravdu, když prohlásil: „Dějiny jsou pohybem vpřed ve spirálách násilí.“ I natolik povahově mírný jedinec jako Nebeský si musel tuto skutečnost připustit, přestože mladí lidé se podobnými otázkami většinou netrápí. Pražský život tichého

Seznam osobností:

Amerling Karel Slavoj, 1807–1884, spisovatel, lékař, pedagog

Augusta Antonín, 1832–1866, nakladatel

Bendl Václav Čeněk, 1832–1870, básník, prozaik a překladatel

Bittner Jiří, 1846–1903, herec, překladatel, spisovatel, manžel herečky ND Marie Bittnerové

Blanchard Charles Émile, 1819–1900, francouzský zoolog a entomolog

Boccaccio Giovanni, 1313–1375, italský novelista a epik, autor slavného *De-
kameronu*

Bozděch Emanuel, 1841 – nezvěstný od 10. února 1889, překladatel, dramatik,
kritik, novinář

Čejka Josef Rodomil, 1812–1862, lékař, překladatel

Daněk Josef, 1819–1894, sládek, obrozenec, přítel B. Němcové

Doucha František, 1810–1884, básník, překladatel, autor próz pro děti a mládež

Essová Antonie, matka Jana Helcelety

Fanderlík Josef, 1839–1895, politik, říšský poslanec, pracovník brněnského So-
kola, zeť Jana Helcelety

Fanderlíková Ludmila, 1870 – ?, vnučka Jana Helcelety

Faster Petr, 1801–1868, člen Národního výboru v revolučním roce 1848, hoteli-
ér, tchán V. B. Nebeského

Ferdinand Dobrotivý, 1793–1875, rakouský císař v letech 1835–1848, král

uberský a poslední korunovaný český král

František Josef I., 1830–1916, rakouský císař, král český (nekorunovaný) a uberský, král lombardský a benátský, dalmátský, chorvatský, slavonský

Frič Josef Václav, 1829–1890, spisovatel novinář a politik

Fričová Anna, roz. Ullmannová, 1827–1857, první manželka J. V. Friče

Gamisch František, 1809–1887, starosta Písku, strýc Hanuše Jurenky

Gamischová Kateřina, 1811–1893, matka Hanuše Jurenky (příjmení Gamischovyč se objevuje také v podobách Gamirvisch, Gainisch, Gamiš)

Glowacký Vasil Kazimírovič, důstojník carské gardy, manžel Olgy Lamblové

Hálek Vítězslav, 1835–1874, básník, prozaik, dramatik

Hanuš Ignác Jan, 1812–1869, filosof, knihovník, publicista

Hanušová Klemeňa, 1845–1918, organizátorka Tělocvičného klubu žen, dcera Ignáce Hanuše

Havlíček Karel Borovský, vl. jménem Karel Havlíček, 1821–1856, básník a novinář

Havlíčková Julie, roz. Sýkorová, 1826–1855, manželka K. H. Borovského

Hegel Georg Wilhelm Friedrich, 1770–1831, německý filosof

Helcelet Adam Sebastian, * 1991, atlet, desetibojař

Helcelet Ctibor, 1844–1904, právník a politik, syn Jana Helceleta

Helcelet František Josef, 1781–1832, otec Jana Helceleta

Helcelet Jan Evangelista, zvaný Ivan, 1812–1876, lékař, přítel B. Němcové

Helcelet Josef, 1817–1844, bratr Jana Helceleta

Helceletová Božena, provd. Fanderlíková, 1843–1929, dcera Jana Helceleta

Helceletová Miroslava, *provod. Reichertová, 1845 – ?, dcera Jana Helceleta*

Chládková Emílie, 1860 – ?, *provod. Nebeská, manželka Václava Nebeského, snacha V. B. Nebeského*

Jablonský Boleslav, *vl. jménem Karel Tupý, 1813–1881, obrozenecký básník, katolický kněz*

Jelínková Anna, *provod. Amerlingová, teta V. D. Lambla*

Jelínková Marie, 1796–1864, *provod. Lamblová, matka V. D. Lambla*

Jenner Edward, 1749–1823, *britský lékař, zavedl vakcínu proti pravým neštovicím*

Jungmann Jan, *gymnazijní profesor, tchán V. B. Nebeského*

Jurenka, Cyril, 1863–1930, *strojní inženýr, továrník, syn Hanuše Jurenky*

Jurenka Engelbert, 1800–1873, *notář, otec Hanuše Jurenky*

Jurenka Hanuš, 1831–1882, *lékař, publicista, přítel B. Němcové*

Jurenková Božena, 1859–1927, *provod. Kožíšková, dcera Hanuše Jurenky*

Kapper Siegfried, *pův. jménem Isaac Salomon Kapper, 1820–1879, básník, spisovatel, cestovatel a lékař*

Kavalírová Anna, *liter. pseudonym Anna Sázavská, 1825–1893, druhá manželka J. V. Friče*

Kempfen Johann Franz baron von Fichtenstamm, 1793–1863, *rakouský generál, zakladatel a první velitel četnictva*

Klácel František Matouš, 1808–1882, *básník, filosof, překladatel, novinář*

Klička Josef, 1855–1937, *houslista, varhaník, hudební skladatel, dirigent a pedagog, otec H. Kličkové*

Kličková Helena, 1878–1951, *provd. Nebeská, harfenistka, manželka Jaroslava Nebeského*

Krákorová Katinka, provd. Aignerová, 1827 – *po 1888, družka a spolupracovnice Vojty Náprstka, přítelkyně V. D. Lambla*

Krásnohorská Eliška, *vl. jménem Pechová, 1847–1926, spisovatelka, překladatelka, operní libretistka*

Kulich Karel, *hospodářský odborník, adjunkt na kolowratském panství, příležitostný publicista, organizátor života v Březnici, přítel Hanuše Jurenky*

Lambl František, ? – 1841, *vrchnostenský správce, otec V. D. Lambla*

Lambl František Sudimír, 1819–1891, *hospodářský úředník a sběratel archeologických a numismatických památek, bratr V. D. Lambla*

Lambl Jan Baptista, 1826–1909, *chemik, profesor na ČVUT, bratr V. D. Lambla*

Lambl Karel Milan, 1823–1884, *organizátor a pedagog vznikajícího zemědělsko-hospodářského školství, bratr V. D. Lambla*

Lambl Vilém Dušan, 1824–1895, *lékař, publicista, spisovatel a univerzitní profesor*

Lamblová Anna, provd. Cardová, 1836–1919, *učitelka, sestra V. D. Lambla*

Lamblová Eugénie, roz. Edelbergová, *manželka V. D. Lambla*

Lamblovy Barbora, Eliška a Marie, *sestry V. D. Lambla*

Lamblovy Olga a Nataša, *dcery V. D. Lambla*

Löschner Josef, celým jménem Josef Vilém svobodný pán z Löschneru, 1809–1888, *lékař a nadřazený V. D. Lambla*

Lužická Věnceslava, vl. jménem Anna Srbová, 1832–1920, *spisovatelka a publicistka*

Mácha Karel Hynek, vl. jménem Ignaz (Ignác) Mácha, 1810–1836, *básník*
Möller Antonín, 1766 – ?, *tchán J. Helcelety*

Möllerová Marie Jana, provd. Helceletová, 1816–1895, *manželka Jana Helcelety*

Mužák Petr, 1821–1892, *kreslíř, profesor na reálce, manžel K. Světlé*

Náprstek Vojtěch, pův. jménem Adalbert Fingerhut, 1826–1894, *filantrop, zakladatel Amerického klubu dam*

Nebeská Eliška, roz. Jungmannová, 1823–1855, *první manželka V. B. Nebeského*

Nebeská Terezie, roz. Fastrová, 1834–1896, *druhá manželka V. B. Nebeského*

Nebeská Klotilda, roz. Vižďálková, 1864–1925, *manželka Pavla Nebeského, snacha V. B. Nebeského*

Nebeský Jaroslav, 1871 – ?, *právník, syn V. B. Nebeského a jeho ženy Terezie*

Nebeský Pavel, 1861–1913, *režisér, herec, publicista, syn V. B. Nebeského a jeho ženy Terezie*

Nebeský Václav Bolemír, vl. jménem Václav Nebeský, 1818–1882, *básník, estetik, publicista, přítel B. Němcové*

Nebeský Václav, 1853 – ?, *syn V. B. Nebeského a jeho ženy Elišky*

Nebeský Václav, 1889–1949, *historik umění, vnuk V. B. Nebeského*

Němec Hynek, 1838–1853, *syn B. Němcové*

Němec Jaroslav, 1842–1898, *učitel kreslení, odborník na pomologii, syn B. Něm-*

cové

Němec Josef, 1805–1879, *úředník finanční strážce, manžel B. Němcové*

Němec Karel, 1839–1901, *zahradník, ředitel Pomologického ústavu v Tróji, syn B. Němcové*

Němcová Božena, roz. Barbora Panklová, 1820?–1862, *spisovatelka*

Němcová Theodora (Bohdana), 1841–1920, *učitelka, dcera B. Němcové*

Neruda Jan, 1834–1891, *prozaik, dramatik, básník, fejetonista*

Norbert Jan rytíř z Neubeurka, 1796–1859, *šlechtic, národní buditel*

Olivová Valerie, *přítelkyně Jana Helcelety*

Otto Karel z Ottensteinu, *šlechtic*

Ottová Karolina z Ottensteinu, *přítelkyně Jana Helcelety*

Palacký František, 1798–1876, *historik, politik, spisovatel*

Panýrek Jan Duchoslav, 1839–1903, *učitel přírodních nauk, autor učebnic, spisovatel*

Paul František Jan, 1808 – ?, *chemik, otec V. Paulové*

Paulová Viktorie (Vítězka), 1832–1856, *konfidentka, přítelkyně B. Němcové*

Pečírka Josef, 1818–1870, *lékař, pedagog, spisovatel, překladatel*

Podlipská Sofie, roz. Rottová, 1833–1897, *spisovatelka a překladatelka, sestra K. Světlé*

Podlipský Josef, 1816–1867, *lékař, novinář a politik, manžel S. Podlipské*

Priessnitz Vincenc, 1799–1851, *zakladatel vodoléčby*

Purkyně Jan Evangelista, 1787–1869, *vědec, básník, publicista a člen řady vlasteneckých společností*

Reissová Antonie, provd. Čelakovská, 1817–1853, pseudonym Bohuslava Rajska, *drubá manželka F. L. Čelakovského, učitelka a autorka drobných literárních prací*

Rieger František Ladislav, 1818–1903, *politik a spoluzakladatel Národní (staročeské) strany*

Rubeš František Jaromír, 1814–1853, *básník a humorista*

Sabina Karel, 1813–1877, *spisovatel, politik a novinář*

Sand Georgie, vl. jménem Amantine Aurore Lucile Dupin de Francueil, baronka de Dudevant, 1804–1876, *francouzská spisovatelka*

Světlá Karolina, vl. jménem Johana Rottová, provd. Mužáková, 1830–1899, *spisovatelka, sestra Sofie Podlipské*

Šembera Alois Vojtěch, 1807–1882, *filolog, slavista, historik, překladatel, vydavatel*

Šomková Eleonora, zvaná Lori, 1817–1891, *snoubenka K. H. Máchy*

Šumavský Josef Franta, vl. jménem Josef Franta, 1796–1857, *spisovatel, pedagog a lexikograf*

Tille Antonín, 1835–1896, *gymnazijní profesor, švagr Hanuše Jurenky*

Tillová Karolina, 1839–1918, *manželka Hanuše Jurenky*

Treitz Václav, 1819–1872, *český lékař, patologický anatom*

Tyl Josef Kajetán, 1808–1856, *dramatik, publicista, překladatel, prozaik, organizátor divadelního života*

Tyrš Miroslav, 1832–1884, *zakladatel Sokola, výtvarný teoretik*

Ullmanová Anna, *vdova po ranhojiči, podporovatelka B. Němcové, známá*

K. Světlé

Vrbíková Marie, členka tzv. *Českomoravského bratrstva*, sestra V. Vrbíkové

Vrbíková Veronika, 1829–1891, *provod. Mikšíčková*, členka tzv. *Českomoravského bratrstva*

Weiss Vilém, 1835–1891, *chirurg, první děkan české lékařské fakulty*

Weitlof Jan, *zaměstnavatel V. B. Nebeského*

Windischgrätz Alfred, celým jménem Alfred Fürst zu Windisch-Grätz, 1787–1862, *rakouský polní maršál*

Použitá literatura:

Bittnerová Martina, *Utajené životy slavných Čechů*, Praha 2012

Cvejn, Karel, J. V. Frič v dopisech a denících, Praha 1955

Černý Václav a kolektiv, "Božena Němcová; sborník statí o jejím životě a díle, 1820–1862, Praha 1912

Dvořáková Zora, *Život a příběh*, Praha 1987

Forst Vladimír, *Tisíc let české poezie*, Praha 1974

Forst Vladimír a kolektiv, *Lexikon české literatury 1*, Praha 1985

Forst Vladimír a kolektiv, *Lexikon české literatury 2/I*, Praha 1993

Forst Vladimír a kolektiv, *Lexikon české literatury 2/II*, Praha 1993

Hanuš Josef, *Život a spisy Václava Bolemíra Nebeského*, Praha 1896

Hikl Karel, Listy českého probuzení, Praha 1920

Ivanov Miroslav, Zahrada života paní Betty (později Boženy N.), Praha 1992

Janáčková Jaroslava, Macurová Alena, Římalová Lucie, Wimmer Stanislav, Baková Helena, Řeč dopisů, řeč v dopisech Boženy Němcové, Praha 2001

Janečková Bronislava, Rok v dopisech I, Praha 2006

Janečková Bronislava, Rok v dopisech II, Praha 2009

Kabelík Jan, Korespondence a zápisky Jana Helceleta, Brno 1910

Karpatský Dušan, Malý labyrint literatury, Praha 2001

Kolektiv autorů, Česká čítanka pro druhou třídu škol středních, Praha 1883

Kovářík Vladimír, Literární toulky po Čechách, Praha 1977

Kubka František, Novotný Miloslav, Božena Němcová, Praha 1941

Lenderová Milena a kolektiv, Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století, Praha 2002

Lenderová Milena, Rýdl Karel, Radostné dětství?, Praha 2006

Merhaut Luboš a kolektiv, Lexikon české literatury 4/I, Praha 2008

Němcová Božena, Básně-Staty-Dopisy, Praha 1957

Němcová Božena, Korespondence I. 1844–1852, Praha 2003

Němcová Božena, Korespondence II. 1853–1856, Praha 2004

Němcová Božena, Korespondence III. 1857–1858, Praha 2006

Němcová Božena, Korespondence IV. 1859–1862, Praha 2008

Němcová Božena, Lamentace dopisy mužům, Praha 1995

Němcová Božena, Listy 3 1857–1858, Praha 1960

- Neudorffová Marie L., České ženy v 19. století, Praha 1999
- Novák Arne, Podobizny žen, Praha 1918
- Opelík Jiří a kolektiv, Lexikon české literatury, 3/I, Praha 2000
- Palivec Viktor, Staropražské lékařské památky, Praha 2005
- Pečírka Josef, Domácí lékař, Praha 1863
- Pokorná Magdaléna, Josef Němec. Neobyčejný muž neobyčejné ženy, Praha 2009
- Procházka Vladimír a kolektiv, Národní divadlo a jeho předchůdci, Praha 1988
- Sobková Helena, Tajemství Barunky Panklové. Portrét Boženy Němcové, Praha 1997
- Světlá Karolina, Z literárního soukromí I., Praha 1959
- Světlá Karolina, Z literárního soukromí II., Praha 1959
- Szabo Miloš, Pražské hřbitovy. Olšanské hřbitovy V. / 1. díl, Praha 2014
- Tille Václav, Božena Němcová, Praha 1939
- Vízdal Miroslav, Údolí bílých skal, Praha 1968
- Záhoř Zdeněk, Božena Němcová a Václav Bolemlr Nebeský – na památku stoletého výročí narozenin Boženy Němcové, Praha 1920
- Záhoř Zdeněk, Výbor z korespondence Boženy Němcové, Praha 1922

Periodika:

Březnická knihovnička, svazek 10, Praha 1940

Lumír, 14/1894

Národní listy, 349/1929

Osvěta, ročník XIII-1/1883

Sborník č. 35–36 Literárního archivu Památníku národního písemnictví,
Praha 2004

Světozor, 9/1869

Světozor, 47/1876

Elektronické nosiče:

Průvodce Zdravotnickým muzeem v Praze s obrazovou galerií sbírek, Praha
1999

Archivy:

Lékařské muzeum v Praze – archiv V. D. Lambla

Městské muzeum ve Velvarech – archiv Václava Nebeského

Národní archiv ČR – digitalizované pobytové přihlášky pražského policejního ředitelství (konskripce) 1850–1914

PNP Praha – Lambl Vilém Dušan, osobní fond

Státní oblastní archiv v Praze – digitalizované matriky – obec Březnice

Internetové zdroje:

Encyklopedie dějin města Brna <http://encyklopedie.brna.cz/> – Osobnosti – rodina Helceletova

Redakční poznámka

Citace z dopisů ponecháváme v původní podobě, tedy s gramatickými i stylistickými chybami.

Poděkování

Aleně Heverové, správce muzea a galerie v Březnici, za poskytnutí článku
o H. Jurenkovi z Březnické knihovničky.

Martině Hanzlové, knihovnici v Městské knihovně Mšeno, za poskytnutí
části knihy Údolí bílých skal.

Ing. Jitce Kůrkové z Městského muzea ve Velvarech za půjčení časopisů
Lumír a Osvěta.

Ing. Miloslavovi Franců ze spolku Amerling za výklad Hegelovy filosofie.

Lásky Boženy Němcové

Martina Bittnerová

Vydal: Filip Čenžák, Pan nakladatel
Holasova 1134/16, 700 30, Ostrava - Hrabůvka
jako svou 7. publikaci

Korektura: Mgr. Jana Válková

Sazba: Filip Čenžák

Obálka: Filip Čenžák

Tisk a vazba: Finidr, s.r.o., Český Těšín

Stran 192

První vydání

Ostrava 2015

info@pannakladatel.cz

www.pannakladatel.cz